

РОЛЬ КУРАТОРА У ПРОЦЕСІ ОПТИМІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

A Проаналізовані основні завдання, функції та напрями роботи, які здійснюються педагогом-куратором у процесі фасилітаційної взаємодії зі здобувачами освіти в межах особистісно-орієнтованого освітнього процесу; досліджені організаційні умови соціальної адаптації здобувачів освіти до навчання у закладі фахової передвищої освіти та найпоширеніші форми роботи куратора зі студентами в період адаптаційної кризи.

Ключові слова: куратор; суб'єктність; суб'єкт-суб'єктні відносини; фасилітація; фасилітаційна взаємодія; ключова компетентність; адаптаційні здібності; соціальна адаптація

S *Prokopenko Viktoriia, Andreiko Svitlana, Dashevsky Igor. The role of a curator in the optimization process of social adaptation of medical students of vocational education institutions.*

The article defines the content and place of the phenomenon of facilitation in humanistic-oriented pedagogical activity. The main tasks, functions and directions of work performed by a curator during the facilitation process interaction with students within the personality-oriented educational process are analyzed. The key problems faced by future medical workers when adapting to a new educational space are revealed. The influence of the adaptive abilities of the individual on the activity of the process of his comfortable psycho-emotional integration into the academic team is determined. The standard criteria necessary for a curator to make an accurate assessment of the level of adaptability of both the individual and the academic group as a whole are outlined. The organizational conditions of social adaptation of students to study at vocational education institutions and the most common forms of work of the curator with students during the adaptation crisis are investigated.

Key words: curator; subjectivity; subject-subject relations; facilitation; facilitation interaction; key competence; adaptive abilities; social adaptation

Прокопенко Вікторія Вікторівна, кандидатка філософських наук, викладачка, Фаховий медико-фармацевтичний коледж Полтавського державного медичного університету, Україна

Prokopenko Viktoriia, Candidate of Philosophical Sciences, Professional College of Medicine and Pharmacy of Poltava State Medical University, Ukraine

E-mail: vika.blondi@gmail.com

Андрейко Світлана Станіславівна, методистка, Фаховий медико-фармацевтичний коледж Полтавського державного медичного університету, Україна

Andreiko Svitlana, Methodist, Professional College of Medicine and Pharmacy of Poltava State Medical University, Ukraine

E-mail: andreikosvitlana69@gmail.com

Дашевський Ігор Олександрович, заступник директора з виховної роботи, Фаховий медико-фармацевтичний коледж Полтавського державного медичного університету, Україна

Dashevsky Igor, Deputy Director, Professional College of Medicine and Pharmacy of Poltava State Medical University, Ukraine

E-mail: dashevsky.igor86@gmail.com

Актуальність. Сучасні трансформаційні зміни в освіті зорієнтовані на формування у майбутніх фахівців не тільки професійних здібностей і вмінь, але й навичок соціальної комунікації та взаємодії, вміння працювати в команді. Для здобувачів освіти медичних спеціальностей такі вміння є вкрай важливими, оскільки саме навички роботи в команді є показником успіху всього медичного колективу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Інститут кураторства є предметом вивчення багатьох дослідників-супільствознавців, серед яких варто виокремити С. Романову [9], В. Бураяка [2], О. Некрасову [6], Т. Волковницьку [4], В. Тернопільську [10], Р. Абдулова [8], Ю. Борисенка [1],

С. Омельченко [7] та багатьох інших. Основну увагу вони концентрують на ролі та місці куратора в освітньому процесі, основних аспектах роботи куратора в академічному середовищі, а також проблемах, із якими стикаються під час взаємодії зі здобувачами освіти та колективом викладачів.

Такі дослідники як: І. Авдєєва, І. Мельникова [5], М. Соловей, В. Демчук [3] у своїх дослідженнях наголошують на необхідності використання куратором у роботі з академічними групами інноваційно-комунікативних технологій фасилітаційної взаємодії з метою покращення процесу соціальної адаптації студентів до освітнього процесу.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. У контексті ефективної діяльності інституту кураторства у закладах фахової передвищої освіти, нині маловивченим залишається аспект, пов'язаний із покращенням соціальної адаптації майбутніх фахівців медичної галузі до освітнього процесу через призму специфічної фасилітаційної взаємодії.

Мета статті: проаналізувати основні завдання, функції та напрями роботи куратора зі студентами фахової передвищої освіти, що зорієнтовані на покращення соціальної адаптації здобувачів освіти в освітньому середовищі через призму фасилітаційної взаємодії між усіма суб'єктами освітнього процесу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ефективність, гнучкість, уміння спілкуватися, аргументовано відстоювати свою позицію, залученість до спільної справи та уміння брати на себе відповідальність – це ті компетентності, що стоять на порядку денному закладу фахової передвищої освіти. Без них неможливе становлення професіонала своєї справи, фахівця, який здатен адекватно реагувати на виклики часу та професії, швидко навчатися, адаптуватися до нових умов, не втрачаючи при цьому продуктивності. І тут постає питання: коли ці компетентності формуються, і що цьому процесу буде сприяти? Безперечно першість у процесі формування вищезазначених навичок мають гуманітарні дисципліни, потенціал яких у даному напрямі просто безмежний. Саме гуманітарна підготовка відкриває можливості для «прокачування» вмінь ефективно взаємодіяти в команді, активно слухати, критично мислити та відстоювати свою думку. Але це не єдиний шлях.

У цьому контексті не менш важливими є навички суб'єктної взаємодії здобувачів освіти в академічній групі. Академічна група – це перший етап соціалізації студента-першокурсника у межах закладу освіти, а тому важливо створити такі умови, які б дозволили максимально реалізувати його потенціал та створити передумови для формування корпоративної свідомості всіх учасників освітнього процесу.

Важлива роль у цьому процесі належить куратору. Часто роль куратора зводиться до простого посередництва між адміністрацією та здобувачами освіти. Однак сучасні тенденції освіти свідчать про важливість відходу від подібних формалізованих відносин і актуалізують роль куратора в організації якісного, гуманістично-орієнтованого освітнього середовища. Особливості функцій куратора полягають у тому, що він може забезпечити компонент цілісності у підході до формування особистісного, соціального та професійного аспектів розвитку здобувача освіти, тобто охопити цей процес максимально всеосяжно.

Метою будь-якого педагогічного процесу є формування особистості, здатної до творчого саморозвитку. Основною характеристикою особистісно-орієнтованого навчання є суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу.

У ній педагог-куратор стосовно здобувачів освіти виступає в першу чергу у ролі фасилітатора. Саме явище фасилітації на практиці втілюється через систему різноманітних прийомів, методів і технологій навчання та виховання. Проте в її основі лежить певний набір світоглядних цінностей і рис, які нерозривно пов'язані зі способом життя та мисленням педагога-куратора.

Для покращення фасилітаційної взаємодії між здобувачами освіти та викладачем, останньому варто дотримуватися низки особистісних настанов, які передбачають формування довірливих стосунків між суб'єктами освітнього процесу за допомогою вираження «щирості», «відвертості» та «самовираження» у спілкуванні, відкритості власних думок для трансляції їхньому оточенню.

Особливо важливий приклад куратора для майбутніх медичних працівників, зокрема, медичних сестер, оскільки гуманність і вміння співпереживати у виконанні ними свого професійного обов'язку є першочерговими для збереження та підтримання життя пацієнтів. Такий підхід унеможливить «сухе», формальне ставлення до роботи, що неприпустимо для медичного працівника. Формування його позитивного морального образу відбувається в процесі виховання основних моральних і професійних якостей, прикладом яких має бути сам куратор. Медична сестра повинна уміти достойно репрезентувати себе у колективі, оскільки лише в умовах колективної праці у медичних працівників формуються позитивні моральні якості, зокрема, терпіння, витримка, повага до хворої людини.

Отже, наскрізною лінією всього освітнього процесу є особистий досвід і світогляд того, хто навчається, під регульованим керівництвом того, хто навчає.

На основі цього можна сформулювати ключові завдання куратора у процесі такої взаємодії. До них відносимо: сприяння усвідомленню всіма її учасниками вимог, які ставить перед освітнім процесом заклад фахової передвищої освіти; забезпечення формування алгоритму зворотної реакції на потребу соціальної ситуації; допомога на всіх етапах самостійного пошуку здобувачами освіти відповідей на виклики освітнього середовища.

Для їх успішної реалізації педагогу-куратору та академічному колективу варто реалізувати наступні етапи. До них належать: залучення кожного здобувача освіти до взаємодії через стимулювання впевненості та спонтанності у своїх відповідях під час діалогу; спільний пошук альтернативних рішень дискусійної проблеми, що, безумовно, сприяють формуванню самостійної пізнавальної діяльності суб'єктів взаємодії, їхнього критичного мислення та колективної відповідальності; підтримка один одного з метою самостійної активності до творчої самореалізації як у процесі навчання, так і в процесі життєдіяльності, взаємодії з оточуючим середовищем тощо.

Працюючи індивідуально зі здобувачем освіти, куратор реалізує комунікативно-організаційну функцію, де в процесі діалогу, використовуючи конструктивний стиль спіл-

кування, сприяє «мозковому штурму» та активному пошуку варіантів виходу з певної ситуації. Створюючи умови для пошуку самостійних рішень, куратор втілює на практиці організаційно-консультативну функцію, яка має діяти як певна психологічна підтримка перших творчих спроб як окремої молодої людини, так і академічної групи загалом.

Ступінь ефективності розглянутих функцій на практиці, на нашу думку, неодмінно мають підкріплюватися фасилітативними тренінгами для кураторів, мета яких полягає у розширенні їхнього творчого інструментарію взаємодії з вихованцями.

Перш ніж перейти до основних напрямів роботи кураторів варто зупинитися на найпоширеніших проблемах, з якими зустрічаються здобувачі освіти після вступу до закладу освіти. Перша, і значуща проблема, полягає в необхідності подолання стану тривожності у колективі. Вона пов'язана з кризовими явищами переходу колишніх старшокласників до нового соціального інституту та освоєння нової соціальної ролі. Багато з них виявляються не готовими до самокерованої діяльності. Друга проблема, з якою стикаються молоді люди – це складність у спілкуванні та взаємодії між собою в межах нового колективу, як під час відпочинку, так і під час навчання. З нею пов'язана і проблема самотності у колективі.

Ці проблеми суттєво впливають на процес соціальної адаптації здобувачів освіти, які інколи вони долають самостійно, що неодмінно призводить до погіршення їхнього фізичного та психологічного самопочуття, низької успішності тощо. Сприятливий процес соціальної адаптації передбачає дієву взаємодію здобувачів освіти з принципово новим для них середовищем без суттєвого психічного напруження. Зважаючи на те, що у різних індивідів є різні адаптаційні можливості, педагог-куратор, аби виявити останні має користуватися різноманітними системами опитування, методиками тестування учасників освітнього процесу тощо. Куратори у роботі з аудиторією мають розробити власні методико-організаційні умови соціальної адаптації здобувачів освіти, зважаючи на психолого-педагогічні особливості колективу.

У плануванні роботи куратора не менш важливим аспектом є правильне визначення рівня адаптивності як окремих суб'єктів, так і всього колективу загалом. Для цього педагог має неодмінно враховувати такі критерії: самооцінку та особистий потенціал студента, його прагнення до громадянської активності та реалізації власних світоглядних вподобань, рівень інтеграції у колектив однолітків, а також психоемоційне самопочуття.

Отже, робота куратора має бути спрямована в першу чергу на формування комфортних психолого-педагогічних умов для соціальної адаптації здобувачів освіти як у межах однієї групи чи курсу, так і в освітньому процесі закладу освіти в цілому; організацію особистої допомоги у взаємовідносинах як з однокласниками, так із іншими членами колективу закладу освіти; створення такого мікроклімату

в колективі, де б існували необхідні умови для всебічної творчої самореалізації кожного здобувача освіти. Формами їхньої реалізації, особливо в період адаптаційної кризи, можуть бути як зустрічі з відомими діячами науки, культури та мистецтва у форматі діалогу чи публічних лекцій, так і різноманітні конкурси, олімпіади, тижні циклових комісій тощо. Крім того, доволі ефективним є відвідування разом з академічною групою чи курсом загалом кінофільмів, концертів, виставок, музеїв, а також проведення між ними інтелектуальних змагань і конкурсів, спрямованих на розкриття та реалізацію їхнього творчого потенціалу.

Дієвою формою міжособистісного спілкування куратора з академічним колективом є психологічні та соціальні тренінги, спрямовані на досягнення згуртованості та забезпечення психологічної підтримки здобувачами освіти одного в складних ситуаціях. Крім того, вони допомагають підвищити рівень комунікативних навичок вихованців у їхній взаємодії із соціумом.

Для реалізації цих напрямів педагог має вибір різноманітних методів і способів роботи зі своїми вихованцями, де поряд із традиційними методами все більшої популярності набувають інтерактивні технології, спрямовані на всебічний розвиток сучасної особистості.

Результати дослідження. Проаналізувавши роль куратора у процесі соціальної адаптації студентів закладів фахової передвищої освіти, ми спробували відобразити магістральні напрями роботи з академічним колективом, спрямовані на комфортну та ефективну соціальну адаптацію здобувачів освіти до нових освітніх умов.

Висновки з даного дослідження. Констатуємо, що у процесі навчання здобувачі освіти, на жаль, часто стикаються зі складністю адаптації до нових освітніх умов і нового для них колективу. Для спрощення цього процесу в кожному закладі освіти існує інститут кураторства. Педагог-куратор є тією людиною, яка має забезпечити комфортне психоемоційне включення до нового колективу всіх його учасників і допомогти швидко адаптуватися до особливостей та умов освітнього процесу, використовуючи для фасилітаційної взаємодії необхідне організаційно-методичне забезпечення та арсенал методів у межах особистісно-орієнтованої, гуманістичної парадигми навчання та виховання підростаючого покоління.

Перспективами подальших наукових розвідок має стати всебічне розширення методичного арсеналу педагога-куратора у процесі його фасилітаційної взаємодії із здобувачами освіти за рахунок активного використання ним інноваційно-інтерактивних технологій.

Список використаних джерел

1. Борисенко Ю. Професійно-нравствена культура студента і роль куратора в її формуванні. *Новий Колегіум*. 2007. № 4. С. 11–35.
2. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис. *Вища школа*. 2010. № 3/4. С. 11–35.
3. Виховна робота наставника академічної групи студентів вищого навчального закладу освіти : навч. посіб. / уклад.: М. І. Соловей, В. С. Демчук. Київ : Вид. центр КДУ, 2000. 68 с.

4. Волковницька Т. Робота куратора академічної групи вищого навчального закладу як педагогічна умова професійного становлення майбутніх фахівців. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 115. С. 48–51. URL: https://divovo.in.ua/pars_docs/refs/30/29001/29001.pdf (дата звернення: 26.11.2021).
5. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи : навч. посіб. / уклад.: І. М. Авдєєва, І. М. Мельникова. Київ : Професіонал, 2007. 304 с.
6. Некрасова О. Професіограма, функції та основні напрямки діяльності куратора вищої школи. *Позакласний час*. 2008. № 1. С. 100–101.
7. Омельченко С. Куратор академічної групи – домінуюча фігура у процесі формування здорового способу життя студентської молоді. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: зб. наук. праць / голов. ред. проф. В. І. Сипченко. Слов'янськ : СДПУ, 2007. Вип. 34. С. 40–45.
8. Организация внеаудиторной воспитательной работы со студентами (негосударственные высшие учебные заведения) : учебно-метод. пособ. / уклад. Р. М. Абдулов. Павлоград : ЗПИЭУ, 2003. 140 с.
9. Романова С. В. Організаційно-виховна робота куратора академічної групи у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2006. 20 с.
10. Тернопільська В. І. Підготовка куратора академічної групи до організаційно-виховної роботи зі студентами ВНЗ. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. URL: file:///C:/Users/User1/App Data/Local/Temp/Nchnpu_016_2012_17_35.pdf (дата звернення: 28.11.2021).
5. Avdieieva, I. M., & Melnykova, I. M. (Comps.). (2007). *Innovatsiini komunikativni tekhnologii v roboti kuratora akademichnoi hrupy* [Innovative communication technologies in the work of the curator of the academic group]: navch. posib. Kyiv: Professional [in Ukrainian].
6. Nekrasova, O. (2008). Profesiohrama, funktsii ta osnovni napriamky diialnosti kuratora vyshchoi shkoly [Professiogram, functions and main activities of the curator of higher education]. *Pozaklasnyi chas* [Extracurricular time], 1, 100-101 [in Ukrainian].
7. Omelchenko, S. (2007). Kurator akademichnoi hrupy – dominuiucha fihura u protsesi formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia studentskoi molodi [The curator of the academic group is a dominant figure in the process of forming a healthy lifestyle of student youth]. In V. I. Sypchenko (Ed.), *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu* [Humanization of the educational process]: zb. nauk. prats (Is. 34, pp. 40-45). Sloviansk: SDPU [in Ukrainian].
8. Abdulov, R. M. (Comp.). (2003). *Orhanyzatsiia vneaudytornoj vospytatelnoj roboty so studentamy (nehosudarstvennye vysshye uchebnye zavedenya)* [Organization of extracurricular educational work with students (non-state higher educational institutions)]: uchebno-metod. posob. Pavlohrad: ZPYEU [in Ukrainian].
9. Romanova, S.V. (2006). *Orhanizatsiino-vykhovna robota kuratora akademichnoi hrupy u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh* [Organizational and educational work of the curator of the academic group in higher technical educational institutions]. (Extended abstract of PhD diss.). Luhansk [in Ukrainian].
10. Ternopilska, V. I. (2012). *Pidhotovka kuratora akademichnoi hrupy do orhanizatsiino-vykhovnoi roboty zi studentamy VNZ* [Preparation of the curator of the academic group for organizational and educational work with university students]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. Retrieved from file:///C:/Users/User1/App Data/Local/Temp/Nchnpu_016_2012_17_35.pdf [in Ukrainian].

References

1. Borysenko, Yu. (2007). Professionalno-nravstvennaia kultura studenta u rol kuratora v ee formirovaniy [Professional and moral culture of the student and the role of the curator in its formation]. *Novyi Kolehium* [New Collegium], 4, 11-35 [in Ukrainian].
2. Buriak, V. (2010). Vykladach universytetu: vymohy do osobystisnykh i profesiinykh rys [University lecturer: requirements for personal and professional traits]. *Vyshcha shkola* [High school], 3/4, 11-35 [in Ukrainian].
3. Solovej, M. I., & Demchuk, V. S. (Comps.). (2000). *Vykhovna robota nastavnyka akademichnoi hrupy studentiv vyshchoho navchalnoho zakladu osvity* [Educational work of the mentor of the academic group of students of higher educational institution]: navch. posib. Kyiv: Vyd. tsentr KDU [in Ukrainian].
4. Volkovnytska, T. M. (2014). *Robota kuratora akademichnoi hrupy vyshchoho navchalnoho zakladu yak pedahohichna umova profesiinoho stanovlennia maibutnix fakhivtsiv* [The work of the curator of the academic group of the higher educational institution as a pedagogical condition for the professional development of future professionals]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky* [Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences], 115, 48-51. Retrieved from https://divovo.in.ua/pars_docs/refs/30/29001/29001.pdf [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 04.01.2022